

מאזן החוסן והביטחון הלאומי: האם הזמן פועל לטובת ישראל?

פרופ' אלכס מינץ

דיקן בית ספר לאודר לממשל, דיפלומטיה ואסטרטגיה

המרכז הבינתחומי-הרצליה

הוצג בכנס הרצליה ה - 11, 6 בפברואר, 2011

האם הזמן פועל לטובת ישראל?

- במשך שנים מקובל היה לחשוב ולהעריך שהזמן משחק לידי ישראל.
- בעקבות מלחמת ששת הימים, ישראל הרחיבה את שולי הביטחון הצרים שלה.
- ישראל נהנית גם מיתרון איכותי בסד"כ מול מדינות העימות.
- ישראל היא דמוקרטיה איתנה עם כלכלה משגשגת.
- שליטי ערב המסוכסכים בינם ובין עצמם, הכירו באי-יכולתם להכריע את ישראל בשדה הקרב גם לכשהפתיעו את ישראל שנאחזה בקונצפציה שגויה כמלחמת יום הכיפורים.

מטרת ההרצאה

- בהרצאה זו אטען שהמגמה התהפכה בשנים האחרונות
- טענתי היא שכיום, הזמן פועל לרעת ישראל
- כמו כן, אנתח את הגורמים והסיבות למהפך זה ודרכי הפעולה המיטיבים לישראל לנוכח שינוי מסוכן זה

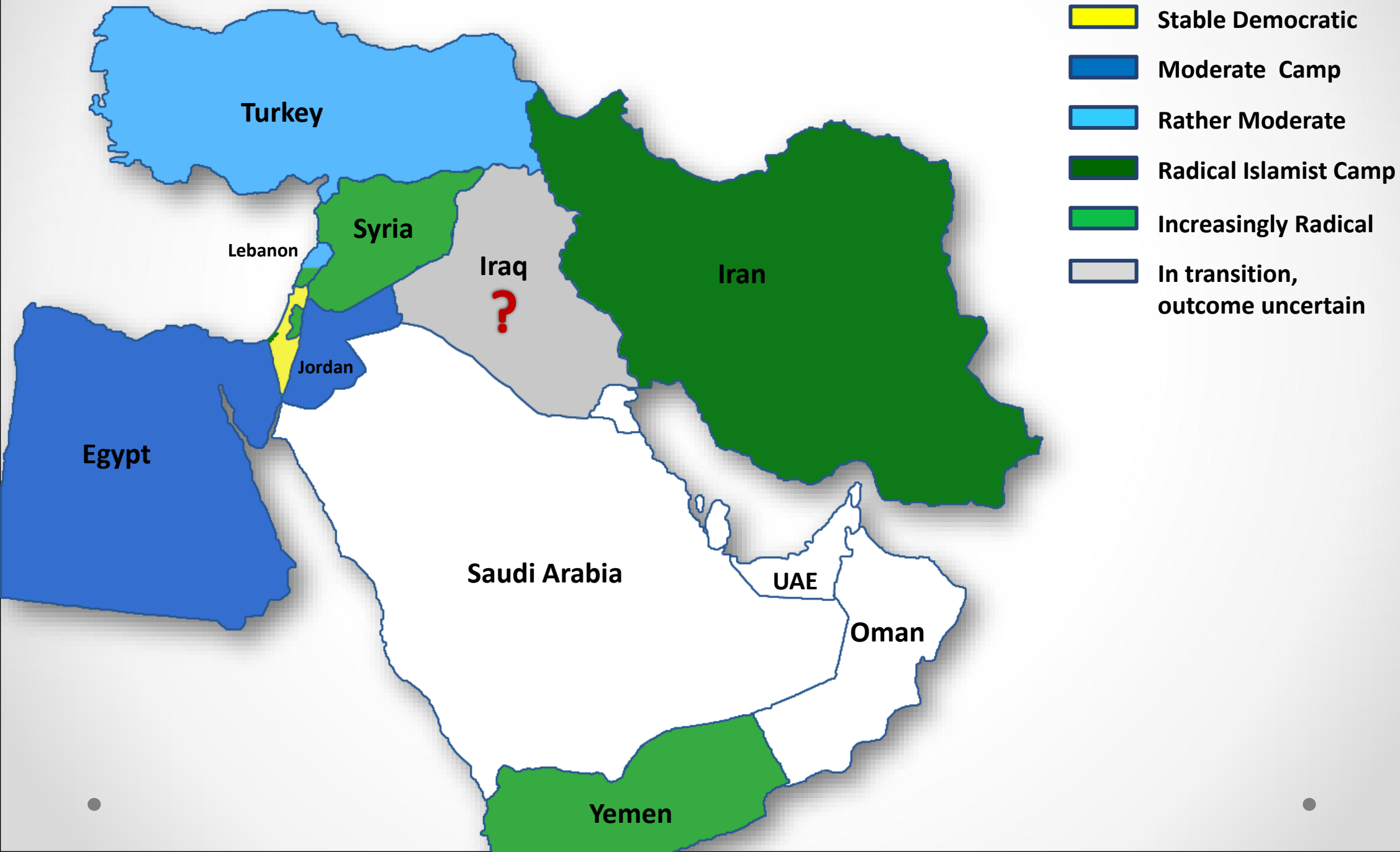
האנלוגיה למפה האלקטורלית של ארה"ב

- כולכם מכירים את המפה האלקטורלית האמריקאית שלפני בחירות לנשיאות
- מופיעות בה המדינות התומכות במועמד דמוקרטי
- מדינות התומכות במועמד רפובליקני
- מדינות הנוטות לדמוקרטי
- כאלו הנוטות לרפובליקני
- ומדינות מתנדנדות שהתוצאה בהן לא יכולה להצפות מראש. מה שמכונה Too close to call

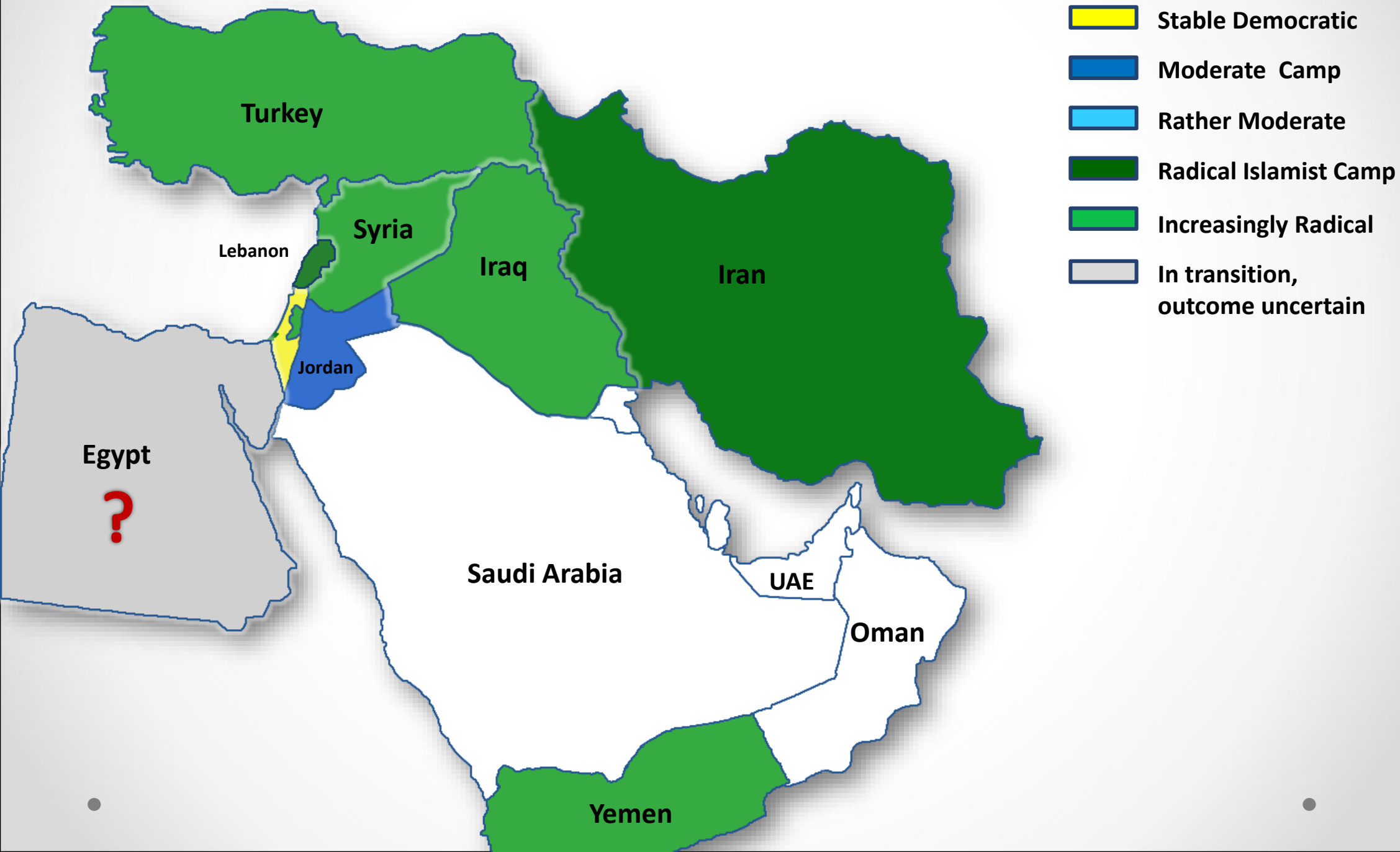
המפה הגאו-פוליטית במזרח התיכון

- באנלוגיה למפה האלקטורלית בארה"ב, אראה את המפה הגיאו-אסטרטגית במזרח התיכון של לפני מספר שנים ואשווה אותה למפה העכשווית
- נחלק את האזור לשני מחנות עיקריים:
- ציר המדינות המתונות
- ציר או ברית המדינות הרדיקליות
- באמצעות הדמיה ויזואלית, אנסה להמחיש מה התרחש באזור בשנים האחרונות, להסביר מדוע זה קורה ומה צריך לעשות על מנת לעצור סחף מסוכן זה.

The Middle East in 2008-9

The Middle East in 2011

הסיבות למהפך: הזמן לא פועל לטובת ישראל

- המעבר לעידן הטיילי
- הקמפיין לדה-לגיטימיזציה של ישראל (גם משפטי וגם פוליטי)
- החלשות ארה"ב באזור בעקבות מלחמה מאוד לא מוצלחת בעירק, נסיגה ממדינה זו, והעדר הכרעה באפגניסטן. המשבר הפיננסי העולמי, פריד זכריה קרא לזה העולם הפוסט-אמריקאי
- המהפכה האיסלמית שמקורה בחומייני
- במידה פחותה, קמפיין הרשות הפלשתינית להכרה במדינה הפלשתינית בגבולות 67 ובירתה ירושלים.

גם מלחמות יהודים לא עוזרות

- מאבקים פנימיים
- משבר משילות שבהלקו נובע משיטת הממשל אצלנו שכולם יודעים שצריך לשנותה, אך איש לא עושה דבר בנידון
- פערים משמעותיים בחברה הישראלית שעברה בהצלחה ממודל סוציאליסטי למודל קפיטליסטי יותר אינדבידואליסטי, דבר המשליך על הסולידריות החברתית
- ישראל כחברה שסועה לעומק בין מתנחלים ואנשי ארץ ישראל השלמה לבין התומכים בפתרון הסכסוך

אלוף הבריתות

- עד כה, לא הייתה למדינות ערב כקולקטיב, היכולת להכניע אותנו בשדה הקרב
- אנו מתקרבים לנקודה בה מנקודת ראותן הן יכולות להתפתות ולהעריך או לחשוב (בצורה שגויה) שהן יכולות לעשות זאת
- אחת הסיבות העיקריות: יש להן את "אלוף הבריתות" – מחמוד אחמדיניג'אד
- אין לזלזל בהופעתו הרשלנית או בדבריו הנראים לנו לעיתים כהזויים
- אחמדיניג'אד הוא היזם והקטליזטור הגדול לבניית ושימור הציר/הברית הרדיקלית
- הוא הצ'מפיון של הציר הרדיקלי ועושה זאת בהצלחה רבה
- בלם מסוים של תהליך זה: הקרע הסוני-שיעי

קבלת החלטות יריב

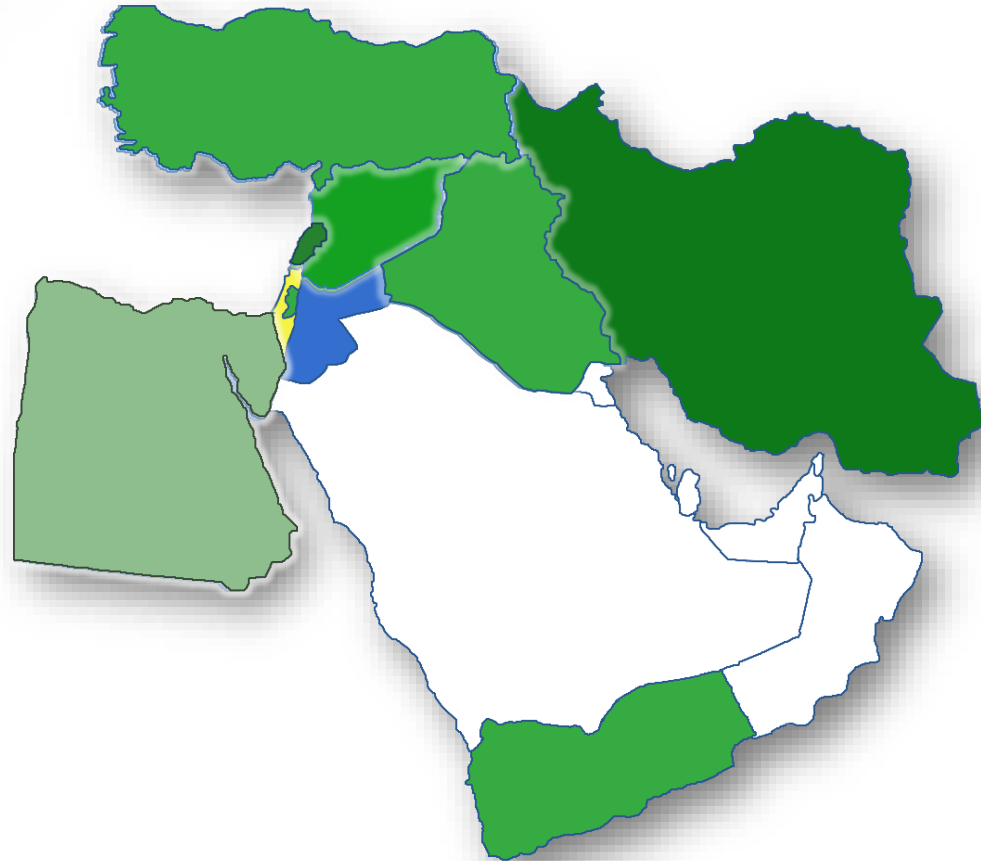
- קבלת ההחלטות של יריבי ישראל בציר הראדיקלי, מה שאני קורא

The calculus of decision of the adversary

מבוסס על העיקרון או המשוואה בה להערכתם סך כל יכולות מדינות הציר הרדיקלי פחות הנזק ממלחמה צפויה עם ישראל, גדול מזה של מדינת ישראל, פלוס הפרספציה של היחסים האסטרטגיים של ישראל וארה"ב, ועל כן הן יוכלו, במאמץ משותף, קולקטיבי, להכניע את ישראל, כלומר:

- $\sum CA_i - \sum DA_i > C_{Israel} + P$ Credibility of the strategic partnership with the U.S.

Is time on the side of Israel?

האם ישראל פגיעה?

- יותר מכל, מלחמת לבנון השנייה הראתה לערבים את פגיעותה של ישראל למתקפת טילים בעורף
- דוקטרינת הביטחון של ישראל הנשענת בין השאר על העברת הלחימה במהירות האפשרית לצד השני, נכונה, אך דורשת רויזיה רצינית, כאשר לצד השני יש עשרות אלפי רקטות היכולות לכסות כמעט כל נקודה בישראל (פרופ' אבינרי)
- במילים פשוטות: כמו שאי אפשר לשחק כדורגל או כדורסל ללא הגנה, כך גם אי אפשר לצאת למלחמה ללא הגנה
- תוכנית ההגנה הנגד-טילית הישראלית, הגם שהיא בחזית הטכנולוגיה, נותנת מענה חלקי
- הוסיפו לכך את השוליים הצרים גיאוגרפית של מדינת ישראל ותראו שאנחנו עשויים להיות פגיעים

מה ניתן לעשות?

- בא נחזור לאנלוגיית המפה האלקטורלית שהתייחסתי אליה בתחילת ההרצאה
- לכשמדינה נוטה למועמד מסוים, צריך להסתער לכיוון זה על מנת לשנות את עמדתה ולהעבירה לצד שלך
- זהו הגיון בסיסי

איזון גאו-אסטרטגי

- מערכת הבריתות והצירים המאיימת על ישראל-- קשת וצבת האיומים במעטפת הקרובה והרחוקה, וזאת עוד לפני שאיראן גרעינית, מחייבת את ישראל לצאת ביוזמה מדינית על מנת:
- לנסות ולהוציא את סוריה ממעגל המדינות הרדיקליות. גם נשיא המדינה, הרמטכ"ל, ראש המוסד היוצא, ראש אמ"ן היוצא תומכים בכך
- הדלפות מסמכי אל-ג'זירה ועדות ראש הממשלה לשעבר אהוד אולמרט מראים שיש פרטנר בצד הפלסטיני ושהמרחק בין עמדות הצדדים בסכסוך כן ניתן לגישור
- יש צורך במאמץ דיפלומטי מול טורקיה, על מנת להחזירה לעמדה ניטרלית יותר.

העיקרון שצריך להנחותינו

- ההגנה הטובה ביותר היא ההתקפה ◌ (או היוזמה)
הדיפלומטית מדינית

- גם באיראן יודעים את זה ונוקטים במדיניות כזו בהצלחה,
בבניית, שימור וטיפוח בריתות

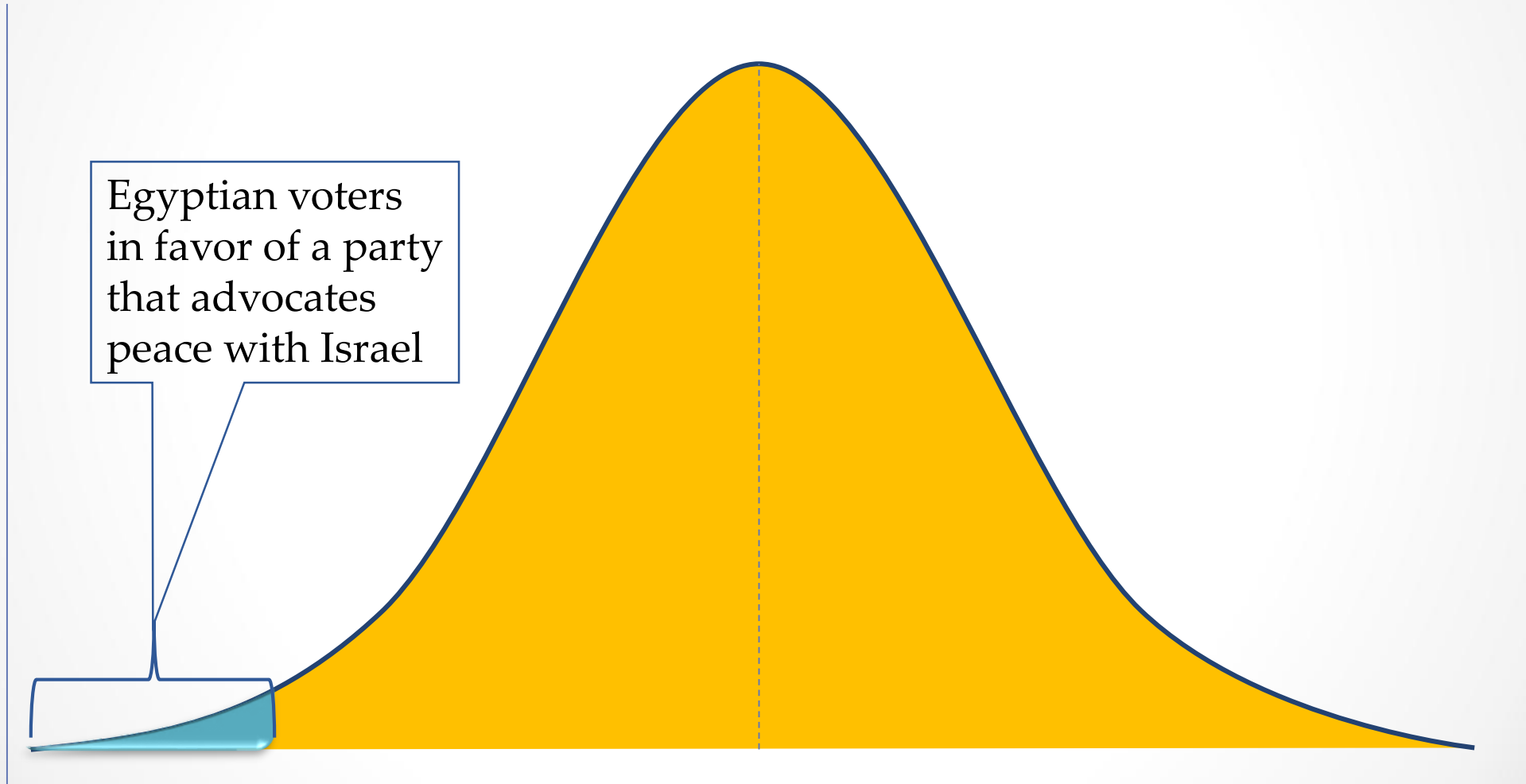
- אצלנו קיפאון מדיני, המשרת כמו שהראנו, את הצד השני

מצריים דמוקרטיה – מודל הבוחר

החציוני

- ניתן להראות שאף אם מצריים תהיה דמוקרטיה, הרי שהכוחות הרדיקלים שבה יתחזקו והכוחות המתונים יחלשו, כפי שתומאס פרידמן כתב בניו יורק טיימס, לפני מספר ימים
- ניתן להראות זאת באמצעות מודל הבוחר החציוני
- לכשמרבית הציבור והזרמים והגופים האופוזיציוניים עוינים את ישראל-- גם הליברלים, גם השמאל, וכמובן האיסלמיסטים, הרי שעל פי מודל הבוחר החציוני, תומכי השלום עם ישראל יתמקמו רק בשולי המפה הפוליטית במצריים
- זה עלול לדחוף אף את המפלגה השלטת לעמדות פחות נוחות לישראל
- זה גם יכול לדחוף מדינות נוספות באזור לעריקה לציר האיראני, בשל הפרספציה של נטישת מובארק על יד המערב

Democratic Egypt

העמדה האמריקאית

- רבים השואלים, מדוע נקט הנשיא אובמה במהלך כזה מול מוברק ונטש אותו מייד בתחילת ההתקוממות במצריים?
- לאובמה סיבות טובות לעשות זאת לכשמנתחים את מודל קבלת ההחלטות שלו מנקודת ראותו הוא:
- ראשית, על פי תפיסתו, המהלך מקרב אותו לעולם המוסלמי, או לפחות, לא הופך אותו עוין לציבור זה
- אובמה הכריז בנאום קהיר על כי

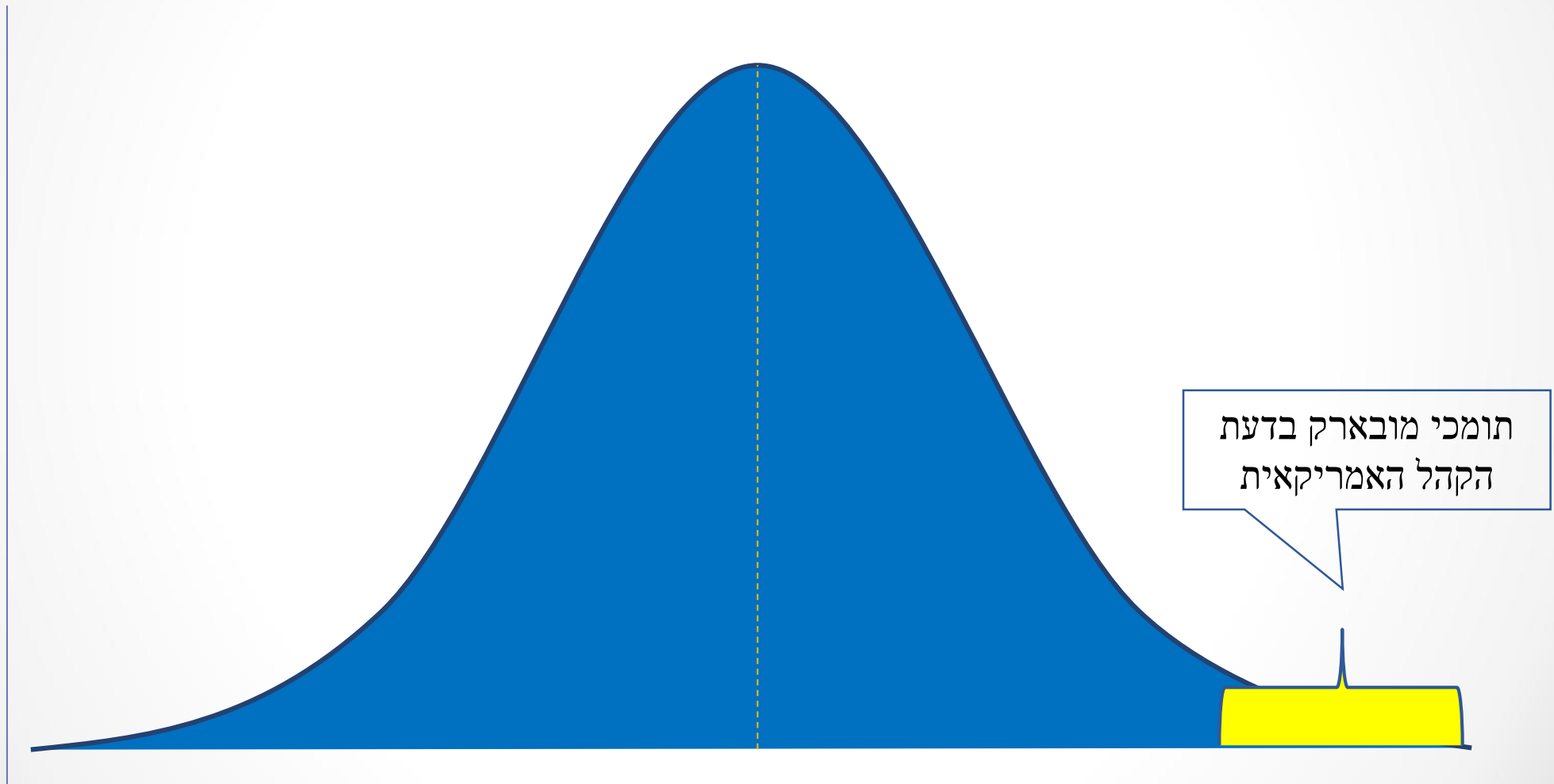
Muslim is part of America

- המהלך מתיישב עם הפילוסופיה שלו בדבר טיפוח זכויות אדם, פתרון משברים וסכסוכים בדרכים לא אלימים, ותמיכה חזקה בתהליכים ונורמות דמוקרטיות

Median Voter Model – U.S.A

- גם מבחינה פוליטית-פנימית, הכה חשובה להיבחרו מחדש ומנחה שיקולי כל מנהיג פוליטי, אובמה יוכל לזקוף לעצמו קרדיט על כי בתקופת כהונתו ובמידה מסוימת בעזרתו, המזרח התיכון הרודני, הפך לדמוקרטי
- כפי שג'ורג' בוש האב הראה לגבי נפילת הגוש הסובייטי
- לא משנה אם זה בסופו של דבר יוביל לעימות חזיתי נורא בין הברית הרדיקלית לזו המתונה במזרח התיכון, העיקר שיש דמוקרטיה!

US Voters Supporting Democratization in the Middle East

ומילה לתומאס פרידמן

- הטיעון של תום פרידמן בניו יורק טיימס מלפני מספר ימים שבנימין נתניהו יכול להפוך למובארק של המזרח התיכון הוא שטות
- לקח לי זמן לנסות להבין טעון זה
- המציאות מראה שזה בדיוק הפוך מטיעונו של פרידמן: ראש הממשלה נתניהו מנווט בין אילוצים פוליטיים מימין המסנדלים ומשחקים אותו.
- כלומר בניגוד למובארק, נתניהו פועל בזירה דמוקרטית ומהלכיו נגזרים מאילוצים פוליטיים-דמוקרטים-קואליציוניים

סיכום ומסקנות

תהליכי רדיקליזציה ואסלמיזציה במזרח התיכון, היחלשותה של ארצות הברית באזור, התעצמותה של איראן לצד שינויים בשדה הקרב העתידי וקיפאון המשא ומתן המדיני הביאו את ישראל למצב בו הזמן פועל לרעתנו

על ישראל לצאת ביוזמה מדינית חדשה לפני שיהיה מאוחר ובלתי הפיך